

Ansökan om projektstöd

Delprojekt inom Skånes Ess paraplyprojekt

Sökande:

Föreningen Helgeåns vänner

Fredrik Isaksson, ordförande 830503-3535

Telefon: 0767-081075

Sjögatan 52, 29635 Åhus

E-post: lillfish88@gmail.com

Är du skyldig att redovisa moms för projektet?

Nej

Kontaktpersoner och projektgrupp:

Fredrik Isaksson, ordförande i Helgeåns vänner, tel. 0767-081075, lillfish88@gmail.com

Pyret Ovesson, projektledamot, tel. 0724-678239, pyret.ovesson@kristianstad.se

(Pyret Ovesson reserverar sig mot delar av beskrivningen nedan. Strävan för samsyn fortgår)

Agne Andersson, projektledamot, tel. 0709-318078, agne.andersson@osby.se

Thomas Johnsson, projektledamot, tel. 0702-156458, tjohnsson@icloud.com

Projektid: 2019-05-01 – 2019-09-30

Var genomförs projektet: Helgeån/Graften, ett flöde till havet

Projektbeskrivning

Projektnamn:

Helgeåns vänner Graften

Projektidé:

Graften är en förgrening av Helgeån som rinner norrut och mynnar ut i Hanöbukten vid Åhus. Graften var fram till 1770-talet Helgeåns enda utlopp.

Kort bakgrundsbeskrivning:

Bevarandet av Helgeån, Åhus nav, knyter ihop många nämnare. Utöver kampen för en hållbar miljö, större tillgänglighet och biologisk mångfald vill vi peka på vikten av att värna vår kulturhistoria. Åhus var på 700- och 800-talen en stor handelsplats, jämnbördig med Birka, och centrum för långväga handel med varor som glas, vapen, silver, siden och pälsverk. Ån har fram till för hundra år sedan spelat en central roll för Åhus framstående roll som handelspartner. Härnestsgraftern, kallad Graften, har också stor historisk betydelse för bygden, bland annat för att den byggdes redan på 1600-talet och grävdes av ryska krigsfångar.

Från 1936 finns en ännu gällande vattendom för nedre Helgeåns regleringsföretag. I domen finns de profiler redovisade som anger de olika sektionernas bredd och djup. För

Härnedstads kanal och Åhusgrenen (Graften) anges ett djup på två meter och en bottenbredd på sex meter.

Den successivt försämrade vattenstatusen i Graften, beror bland annat på det koncentrerade lantbruket utmed vattendraget med övergödning som följd. Det orsakar igenvuxna områden med bristfällig framkomlighet och dåliga vattenflöden som missgynnar både flora, fauna och fiske. Vattendelaren i Graften, som fyllde en viktig funktion, försvann redan på 1960-talet. Den utgjorde en viktig kugge för flödet och farbarheten och skulle med fördel restaureras.

Igenslamning har lett till att vattnet på sina ställen är helt stillastående. Det leder i sin tur till fortsatt igenväxning och om inget görs riskerar hela Graften att växa igen.

För att undvika översvämning i Kristianstad vid högt vattenstånd behövs en fungerande avrinning. Helgeån utgör i sitt nuvarande skick ett ”stopp i avloppet”, vilket är ytterligare en anledning till att den snarast bör restaureras. (Ref. Debattartikel av Sven-Erik Magnusson, initiativtagare till biosfärområdet, i Kristianstadsbladet 2020-02-15 rörande Översiktsplanen för Staden Kristianstad)

Ett ökat djup främjar flödet och ett bra flöde är förutsättningen för allt liv i, på och kring ån. Men för att insatserna inte ska vara bortkastade behövs en långsiktig skötselplan.

Den senaste tidens vassklippning har haft positiva konsekvenser. Men den av Leader-projektet finansierade scanningen visar på behov också av restaurering om man vill återskapa förutsättningarna för en levande å. Förstudien visar att flödet och tillgängligheten har försämrats dramatiskt på bara några år. Vid normalt vattenstånd ligger nu det genomsnittliga djupet på 75 centimeters djup men bara på omkring 50 centimeter under sommarhalvåret.

På åbotten finns ett finpartikulärt vandrande bottensediment som, enligt Olof Jönssons examensarbete i ekologi vid Lunds universitet 2019, på ett ställe i ån nådde hela 70 centimeters djup. För att förbättra både flöde och vattenkvalitet måste därför åtgärder vidtas. Fortsatt vassrensning, kanske så ofta som vartannat år, samt en restaurering av ån inom en snar framtid är av största vikt. Möjligen kan insatserna kompletteras med sedimentfällor på strategiska platser längs åns botten. Koncentrerade åtgärder av detta slag skulle göra underhållsarbetet både enkelt och mindre kostsamt.

Syfte:

Helgeåns vänner har ett allmännyttigt perspektiv för ögonen. Ån ska vara tillgänglig för alla, vare sig man är fågelskådare, hobbyfiskare, paddlare eller bara naturintresserad i största allmänhet.

Åhus har ingen skärgård, men Helgeån har stor potential ur ett ekoturismperspektiv. Ett hållbart framtidsprojekt för åns fortlevnad kommer, som arbetet med förstudien visat, att kunna skapa flera nya verksamheter som i sin tur ger upphov till arbetstillfällen.

Helgeåns djup är avgörande för både flöde och vattenkvalitet, därmed skulle också åretruntturism med ekologiska förtecken bli möjlig. För att exempelvis utveckla intresset för tranorna i Pulken genom så kallad transafari, eller att skapa kajak- och kanotleder, krävs ett medelvattendjup på minst 1.30 meter.

Föreningen har varit i kontakt med entreprenörer i området som är intresserade av att utveckla flera olika typer av ekoturism. Berörda markägare ställer sig positiva till dessa initiativ. En långsiktig skötselplan är dock grundläggande för att aktörer ska våga satsa.

Ytterligare ett exempel på utvecklingsområden med stor potential är kanotuthyrning. En förebild för denna verksamhet kan vara Immeln som sedan länge lockar massor med friluftsturister från bland annat Tyskland och Danmark. Föreningen har varit i kontakt med näringslivsföreträdare med verksamhet inom hotell/vandrarhem och uthyrning av mindre båtar samt kanoter/kajaker som ser positivt på en utveckling i den riktningen.

En annan angelägen satsning vore att bygga bryggor för att öka tillgängligheten för bland annat eleverna vid Furuboda Folkhögskola. De har sedan tidigare stort intresse av att åka ut i ån och lära om naturen.

Arbetet med projektet har lett till en samsyn mellan flera aktörer, något som är en förutsättning om vi ska få den negativa utvecklingen att vända.

En effektiv åtgärd är trädplantering längsmed ån och förbättrade kantzoner för att minska näringsläckaget från den omgivande jordbruksmarken. Detta skulle också motverka erosion och öka den biologiska mångfalden. Föreningen Helgeåns vänner har i en dialog med Önnestads Naturbruksgymnasium fått löfte om hjälp med plantering av cirka 600 träd. Träden skulle också ge välkommen skugga åt fisken, inte minst på platser för lek.

Alla dessa åtgärder skulle också komma fågellivet till gagn. Ett initiativ för att ytterligare främja förutsättningarna för fågellivet kan vara att initiera ett fågelholksprojekt. Sådana projekt är ofta mycket populära och har på andra ställen engagerat lokalbefolkningen.

Mål:

Målet är att genom gemensamma insatser, genomförda i samråd med berörda intressenter, rensa och restaurera Härnestsadsgraftern för att öka tillgängligheten för både privatpersoner och ekoturism. För att binda åbrinken planeras trädplantering med rätt sorts träd, främst al och björk, men också vilda körsbär, som enligt vattenrådet Agne Andersson skulle gynna fisken som livnär sig på nedfallande frukt från träden. Långsiktighet ur ett miljöperspektiv innefattar också insatser för att främja miljön för bin och insekter. Detta skulle kunna göras genom att plantera pollinerande träd. Projektet kunde därmed bidra till att öka den biologiska mångfalden.

Det finns en vattendom (Nedre Helgeåns regleringsföretag av år 1936) som förordar en profil på två meters djup och sex meters bredd för att ån vid lågvatten inte ska understiga ett djup på en meter, vilket är förutsättningen för det varierade friluftsliv som projektet strävar mot. Vattenståndet sommartid kan under långa tider ligga två till tre decimeter under normalt vattenstånd varför målsättningen bör vara ett minimidjup på 1.30 meter för att ha god farbarhet året runt (Ref. [Vattendomen](#)). Kanske kunde man på sikt återskapa farbarheten mellan Åhus och Kristianstad.

Det finns många aktörer som är villiga att bidra med långsiktigt arbete ur ett allmännyttigt perspektiv. Länsstyrelsen, stiftelser, hjälporganisationer, skolor, folkhögskolor, lokala företag och andra aktörer är beredda att ställa upp. Satsningen på en restaurering av Helgeån, med en därpå följande skötselplan, skulle utöver trivselaspekten för allmänheten bidra med en rad positiva miljöeffekter i regionen. Åprojektet kan bli ett gott exempel på samråd, samsyn och samarbete och därmed utgöra en ledstjärna för andra verksamheter längs våra vattenvägar.

Alla intressenter vinner på att Åhus med sin vackra omgivning korsas av en farbar å med friskt vatten.

Genomförande och aktiviteter:

En hemsida, www.helgeansvanner.se, för Helgeåns vänner har skapats tillsammans med en av sponsorerna.

Föreningen har haft ett antal välbesökta föreläsningkvällar för att skapa förståelse och engagemang i frågan samt samrådsträffar med flertalet aktörer, bland annat Trivselgruppen.

Fortlöpande dialog har förts med berörda intressenter såsom Länsstyrelsen, kommunen, företag, Nedre Helgeåns FVO, markägare och föreningar.

Helgeåns vänner planerar för 200 timmars ideellt arbete genom sina medlemmar. En styrgrupp av kunniga och erfarna experter kommer att kopplas till utarbetandet av planen för arbetet.

Målgrupp:

Alla som är intresserade av Graften: barn, vuxna, äldre, familjer, skolor, föreningar samt företrädare för personer med funktionshinder. Vi lägger särskilt fokus på att åter göra Graften tillgänglig för kringliggande skolor, som för inte så värt länge sedan kunde ägna elevernas friluftsdag åt paddling i Graften.

Efter projektet:

Upprättas en förvaltningsplan för Graften. Konkreta insatser och kostnader presenteras för berörda ansvariga. Efter ett godkännande av planen utses en projektledning och åtgärderna genomförs. (Offert bifogas)

Ideellt arbete:

Helgeåns vänners medlemmar planerar 200 timmars ideellt arbete i samband med projektet beskrivet ovan.

Ange uppskattat värde för ideellt arbete:

Ideellt arbete värderas enligt följande:

- Ungdomar 13-15 år: 50 kr/timme
- Ungdomar över 16 år samt vuxna: 220 kr/timme

Budget: Utgifter

Scanning av Helgeån, Åhusgrenen, profil och djup: 25.000kr

Övriga upplysningar:**Bilagor:**

- Utlåtande från Calle Muddrare
- Offert (inkl. mängdning, etableringskostnader, totaluppskattning)
- Foton från Graften
- Vattendomen, nya profiler
- Dokumentation från samrådsträffar
- Lista över samarbetspartners

Försäkran:

Vi är medvetna om att i och med att vi blir beviljade ett delprojekt så åtar vi oss att informera andra om projektet och att ställa upp och svara på eventuella frågor om projektet.,

Härmed försäkras att de uppgifter som lämnats i denna ansökan är riktiga samt att inget annat EU-stöd tillförs projektet.

Åhus 2020-02-20

.....
Fredrik Isaksson, ordf.
Kontaktperson

.....
Thomas Johnsson, Samverkan Hanöbukten
Kontaktperson